

Eerste hulp voor taalgebruik kinderen uit Rwanda

Uit ervaring hebben volgende onderstaande woorden ons toch goed geholpen tijdens de eerste dagen. Het kind voelt zich geruster dat er toch nog enkele woorden worden gesproken die het ook goed verstaat en dit helpt het de overgang te maken naar het nederlands.

papa	: papa
mama	: mama
broer	: umvandimwe
zuster	: mushiki (wawe)
honger	: inzaru <i>inzaru</i>
eten	: kurya
drinken	: kunywa
huis	: inzu
auto	: imodokor
slapen	: gusinzira
pipi doen	: kunyara
naar wc gaan	: kurituma <i>KURITUMA</i>
ziek zijn	: kurwara
buikpijn	: kubabara mu <i>nda</i>
hoofdpijn	: kubabara mu mutwe
spelen	: gukina
wandelen	: gutembera
wassen	: gukaraba
school	: ishuri
vliegtuig	: indege
brood	: umgati
suiker	: isukari
opendoen	: <i>fungula</i>

Veel succes !!

funpulen

BEGROETINGEN

goededag: muraho
goedemorgen: mwaramutse ho
goede namiddag: mwiriwe ho
goede avond: muramuke ho (bij vertrek)
goede nacht: Isjoro ryiza
tot ziens: mwiriwe / urabeho
wat nieuws? amakuru ki? amakuru ni mesa (veg)
dank u wel: murakoze cyane

Ik geef u: akira (en d.) *minuwa kine*
geef mij: mpereza
zet u: mwicare (amaboko) (e = tik)

kom binnen: mwinjirei / injirai
HET MENSELIJK LICHAAM *Amaboko*

neus: isuru
oor: ugutwi (amatwi)
oog: iyijisho (amaso) *Amaboko*
hoofd: umutwe
mond: umunua
haren: umusatsi *Amaboko*
arm: ukuboko (amaboko)
been: ukuguru (amaguru)
hand: ukiganza (ibiganza)
voet: ikirenge (ibirenge)
vinger: urutoki (Intoki)
hart: umutima
maag: igifu
knie: ivi (amavi)
tong: ururimi

KLEDIJ

hemd: Ishati (amashati)
lange broek: Ipantaro (amapantaro)
zak: urufuka (Imifuka)
trui: umupirakwambara (Impirayokwambara)
schoen: urukweto (Inkweto)
sok: Isogisi (amasogisi)

OPENBARE PLAATSEN

school: Ishuri (amashuri)
verpleegschool: Ishuriry'abaganga
dispensarium: wvullio
kerk: kiliziya
markt: Isoko
de post: iposita
toilet: bituma *Amaboko*

VOERZETSELS EN VOEGWOORDEN

op: ku
in: mu
tussen: hagati
naast: Iruhande
achter: inyuma
voor: Imbere
onder: munsi
met: na
van: ya
en: na

PERSONEN

CIJFERS

blanke: umzungu (abazungu)
 gehuwde vrouw: umugore (abagore)
 gehuwde man: umugabo
 ongehuwde man: umusore
 jongen: umuhungu
 meisje: umukobwa
 kind: umwana (abana)
 oude man: umusaza
 oude vrouw: umukecuru
 broer: musaza
 zleke: umurwaye
 God: Immana
 pater: padiri
 zuster: umubikira
 broeder: umufurere
 baby: uruhinga
 koning: umwami
 koningin: umwamkazi
 verzorger: umuganga
 vriend: inshuti
 Belg: umubilligi
 Vlaming: umufarama
 zwarte: umwirabura (abirabura)
 bewaker: zamu
 gebuur: umuturanyi
 leerling: umunyeshuri
 een persoon: umuntu umwe
 volwassene: umuntu ukuze

circumferensie: mwookoku
grandpère: bookoku

1	limwe
2	kabiri
3	gatatu
4	kane
5	gatanu
6	gatan datu
7	kalindwi
8	umunani
9	icyenda
10	icumi
11	cumi na limwe
12	cumi na kabiri
13	cumi na gatatu
14	cumi na kane
15	cumi na gatanu
16	cumi na gatan datu
17	cumi na kalindwi
18	cumi n'umunani
19	cumi n'icyenda
20	makumyabiri
21	makumyabiri limwe
30	mirongwitatu
40	mirongwine
50	mirongwitanu
60	mirongwitandatu
70	mirongwirindwi
80	mirongwinnani
90	mirongwicyenda
100	ijana

5

DE WONING

huys: Inzu
deur: urugi (inzugi)
venster: Idirishya (amadirishya)
muur: urukuta (inkuta)
baksteen: itafari (amatafari)
tafel: amesa
stoel: Intebe
bed: uburiri
sleutel: urufunguzo
kamer: icyumba
lamp: Itara (amatara)
kruis: umusaraba

WERKWOORDEN

eten: kurya
drinken: kunwa
- werken: ukora
bezoeken: gusura
onderzoeken: gusuzuma
slapen: gusinzira
zich wassen (volledig): kwiyuhagira
zich wassen (vb. handen): gukaraba
spelen: gukina
houden van: gukunda
helpen: gufasha
Kom hier! Gwino hano
Insulting geven: gukingira
schrijven: kwandika

ZIEKTEN EN KWALEN

mazelen: Iseru
difterie: akaniga
polio: Imbasa
tetanos: tetanosi
schurft: ubuheli

LICHAAMSVERZORGING

zeep: Isabune
splegel: Indorerwamo

SCHOOL

pen: Ikaramu (amakaramu)
pottlood: Ikaramu y'Igiti
boek: Ig'itabo (Ibitabo)
schrift: Ikaye (amakaye)
vel papier: urupapuro (Impapuro)
brief: n'Ibarwa

ALLERLEI

Ja: yego naam: Izina
neen: oya gebed: Isengesho
links: Ibumoso stad: umujyi (Imujyi)
rechts: iburyo
gemeenschappelijk werk: umuganda
hier: hano
daar: ahu
kinds ver: haria

HET UURWERK

EIGEN AANVULLING

Hoe laat is het? Ufite giheki?

- 1.00 h: sa saba
- 2.00 h: sa munani
- 3.00 h: sa kenda
- 4.00 h: sa kumi
- 5.00 h: sa kumi nimwe
- 6.00 h: sa kumi nebyiri
- 7.00 h: sa moya
- 8.00 h: sa mbiri
- 9.00 h: sa tatu
- 10.00 h: sa ine
- 11.00 h: sa tanu
- 12.00 h: sa sita / minuit
- 1.30 h: sa saba n'igice
- 6.30 h: sa kumi nebyiri n'igice
- 2.15 h: sa munani cumi na tanu
- 2.45 h: sa munani mirongwine na tanu

NOC ENKELE WERKWOORDEN

- terugkomen: kugaruka
- vertrekken: kugenda
- vastnemen: gufata
- van buiten leren: gufata mumutwe
- lachen: guseka
- zoeken: gushaka
- lezen: gusoma
- roken: kunywa itabi
- dansen: kubyina

DE NATUUR

boom: igitl (ibitl)
bananerie: urutoki
bloem: ururabo (indabo)
zon: izuba
maan: ukwezi
heuvel: umusazi (imisazi)
meer: ikiyaga
wandeling: gutembera
keltje: ibuye (amabuye)
vogel: inyoni
tabak: itabi
regen: imvura

KLEUREN

wit: umweru
zwart: umukara
geel: umuhondo
rood: umutuku
blauw: ubururu
bruin: ikigina
groen: icyatsi

ALLERLEI

poluurwerk: isaha (amasaha)
het gaat: nibyo
datum: italiki (amataliki)
een voetbal: umupirawogukina
gezondheid: ubuzima

DIEREN

kip: in'oko
haan: isake
koe: inka
varken: ingurube
kat: ihuku
hond: imbwa
geit: ihene

VERKEER

auto: imodoka (amamodoka)
fiets: egare
hoofdweg: umuhanda mukuru
bocht: ikoni (amakoni)
opgepaste: mwitonde!

BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN

goed: meza
mool: cyiza
vlug: vjba
traag: buhoro
klein: itoya
groot: ngari
gemakkelijk: cyoroshye
moelrijk: gikomeye

HET KRUISTEKEN

Kwizina rya Patri na Mwana na Roho Mutagatifu.

CIJFERS EN HOEVEELHEDEN

200 maganabiri
300 maganatatu
400 maganane
500 maganatanu
600 maganatan datu
700 maganallndwe
800 maganlnani
900 maganacyenda
1000 Ighumbi
2000 Ibihumbi bibiri
3000 Ibihumbi bitatu
veel: bylnshi
weinig: bohoro
niets: ntacyo
alles: byose
½ : Igice

BEZITTELIJKE VOORNAAMWOORDEN

mijn: wanjye (banjye)
uw: wawe (bawe)
zijn: we (be)

PERSOONLIJKE VOORNAAMWOORDEN

ik: jyewe wij: twe
gij: wowe jullie: nwe
hij: we zij: bo

DE TIJD

maandag: kuwambere
dinsdag: kuwakabiri
woensdag: kuwagatatu
donderdag: kuwakane
vrijdag: kuwagatanu
zaterdag: kuwagatan datu
zondag: kucyumweru

januari: mutarama
februari: gashyantare
maart: werurwe
april: mata
mei: gicurasi
juni: kamena
juli: nyakanga
aug.: kanama
sept.: nzell
okt. : ukwakira
nov. : ugushyingo
dec. : ukuboza

morgen: mugitondo nu: ubu
middag: sasita vroeger: kera
avond: nimugoroba soms: Iimwe na Iimwe
gisteren: ejo hashize
vandaag: none
morgen: ejo
overmorgen: ejo bundi
namiddag: nyuma ya sasita

DE MAALTIJD

koffie: ikawa
water: amazi
melk: amata
olie: amavuta
bier: inzoga
tee: icyayi
suiker: tsukali
zout: umunyu
worteltjes: Ikaroti
bonen: Ibishyimbo
aardappel: ikirayi (ibirayi)
zoete aardappel: ikijumba (ibijumba)
banaan: Igitoki (ibitoki)
vlees: Inyama
vis: Ifi (amafi)
brood: umugati (imigati)
sous: Isupu
rijst: umuceri
sorgo: amasaka
mes: icyuma (ibyuma)
vork: Ikanya (amakanya)
lepel: icyiyiko
bord: Isahane (amasahane)
fles: icupa (amacupa)
glas: ikirahuri (ibirahuri)
smakeljk: muljo herwe
sorgobier: ikigage

VRAGEN

Waar? He he?
Hoeveel? Binga he?
Hoe heet je? Witwa nder?
Waar woon je? Mutuye he?
Waar ga je heen? Ugiye he?
Waar gaan jullie heen? Muvuye he?
Van waar kom je? Uvuye he?
Waar heb je pijn? Urababara he?
Hoe oud ben je? Urite imyaka ingaha?
Hoeveel kinderen heeft U? Murite abana bangaha?
Heb je het begrepen? Urumva? of Wumvise?
Speel je graag Igisoro? Ura kunda gukina Igisoro?
" " kaarten? " " amakarte?
Wat scheelt er? Bite?

KORTE ZINNEN

Ik begrijp het niet: Sinumvise.
Ik weet het niet: Simbezi.
Het is niet juist: Sibyo
Ik denk het: Ndemeye
Ik woon in Gatagara: Ntuye i Gatagara.
Mij woon: In Ndera: Atuye i Ndera.
Het is warm: Harashyushye

VERPLEEGKUNDE

medicament: umuti (imiti)
koorts: umuriro
ademem! Humeka!
Open uw mond! Asama!
Bloed: amarasu

